

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL III.

„Gazeta“ este în fiecare zi.
Abonamente pentru Anul III: Pe un an 12 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Pentru România și străinătate: Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 franci, pe trei luni 10 franci.
Se prenumără la toate oficiile poștale din țară și din afară și la dd. colectori.
Abonamentul pentru Brașov: la administrația, piața mare Nr. 22, etajul I: pe un an 10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr. Cu dusul în casă: Pe un an 12 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl. Un exemplar 5 cr. v. a. s. 15 bani.
Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 246.

Brașov, Vineri 3 (15) Noevre

1889.

Brașov, 2 Noevre v.

Nu numai odată am accentuat, că este cu neputință, ca spiritul și tendințele politice, ce se urmăresc adî de către Ungurii dela putere, să nu provoace cu timpul conflicte cu poporele din Austria, care ar putea fi fatale pentru pacea și liniștea întregii monarhii.

Discuțiunea din zilele din urmă, ce s'a încins în dieta boemă asupra situațiunei interioare, conține momente de cea mai mare importanță, cari justifică pe deplin părerea de mai sus.

Astăzi cunoșcem întreg cuprinsul vorbirii conducătorului celui Rieger, în care, precum scim, acesta a atins și raporturile cu Ungaria. Ea conține între altele și un pasagiu de cea mai mare însemnătate, la care credem că trebuie să revenim.

După ce le reaminti Dr. Rieger bărbatilor de stat ungueri proverbul: „Ce-i pre mult nu-i sănătos“, elu dîse:

„Modul cum se execută în Ungaria legea de naționalitate și toate modurile cum se validiteză „acolo dreptul publicu aru putu nascu pentru întreaga monarhia unu pericul, la care amu participa și noi, și deja din acestu motiv lucrul nu ne pôte fi indiferent.“

Este pentru prima oară, că într'un corp reprezentativ al monarhiei și din partea unui bărbat de frunte politicu activu se declară ca unu pericul pentru întreaga monarhia călcarea intenționată a legii de naționalitate în Ungaria și tendințele dușmănoșe poporelor nemaghiare, ce se manifestă în viața publică de stat dincôce de Laitha.

Pronunțarea cuvintului „pericul“ tocmai din partea acelu bărbat de stat cehu, care totdeuna s'a arătat cel mai conciliant față cu Ungurii și care a recunoscut dualismul, este fărăndoielă dovada cea mai invederată despre amărăciunea ce a produs'o până și între cei mai moderați Slav ai monarhiei politica dușmană naționalităților, ce se urmăresce de către regimul ungurescu.

Foile d-lui Tizza au simțit lovitură ce li-s'a aplicat celor dela cârmă, dîr cu toate acestea nu numai că nu s'au moderat, în înțelesul proverbului ce li-l'a amintit Rieger, ci au găsit cu cale a ridica érași cele mai grele inviniri în contra Slavilor din monarhia.

La îngâmfațele atacuri ale lui „Pester Lloyd“ răspunde „Politik“ accentuând din nou periculul ce se pôte nasce eventualu pentru monarhia din tendințele ce prevaléză în Ungaria, „unde domnesce o bolnăvicioasă iritațiune în contra Slavilor din monarhia, a căroru prigonire e dorită în Ungaria, a acelor Slav, cari fărăndoielă forméză majoritatea locuitorilor și a oștirii acestei monarhii, ba chiar a țerilor coronei unguare“.

Foia tizzaistă a încercat să

sparie pe Cehi cu poporul germanu, ce se pôte revêrsa peste ei. Foia cehă la rëndul ei îi răspunde: Ați uitat, că suntem aliați cu Germania și că din partea acésta n'avem să ne îngrijim, pe când Ungurii totu sgândărescu răboiul cu Rusia, că prin urmare mai curêndu aru puté să aibă ei nevoia de ajutorul trupelor boeme, decâtu Boemii de ajutorul trupelor unguresci, și decă odată țerile coronei boeme ar deveni prada Germaniei, atunci și viitorul Ungariei și alu gintei maghiare n'ar mai fi decâtu o luntre slabă, care ar fi aruncată încôce și incolo de viscolul germanu și slavu, și și acésta numai pe timpu scurtu.

În cuvintele de mai sus este indegetat, cam de ce natură ar fi pericolul, ce s'ar puté nasce pentru monarhia, din modul cum se execută legea de naționalitate în Ungaria, și pe care multu mai drastic l'au zugrăvit Cehii tineri în vorbirile lor.

Intr'aceea bărbatii de stat ungueri au destul răgaz de a se gândi seriosu asupra dicalei: „Ce-i pre mult nu-i sănătos!“

DIN AFARĂ.

Puşca cu repetiția în armata rusă.

După cum împărtășese o telegramă din Londra, ministerul rusu de răboiu a hotărît, să înarmeze armata rusă cu pușca francesă cu repetiția „Lebel“. Acésta înarmare, care va costa o sută milioane ruble, se consideră ca o garanția a păcii, fiindcă ea va pretinde timp îndelungat pentru ca să se sévêrșescă și cu greu va puté provoca Rusia un răboiu înainte de a se termina acésta înarmare.

Rusia protectore a Cretei.

Din Londra se anunță, că Cretenii voiescu să adreseze Rusiei rugarea, ca să ia asuprași protectoratul asupra Cretei. Nici vorbă nu pôte fi că, decă adevêrată e scirea din Londra, Cretenii sunt îndemnați de Grecii din regat a face acestu pasu.

Răspunsul Sobraiei bulgare la mesaglu.

Sobrania a adoptat proiectul de adresă, ca răspuns la discursul tronului, cu unu amendamentu, prin care Camera exprimă speranța, că Turcia, ca putere suverană, va lua inițiativa negocierilor pentru recunoșcerea principelui Ferdinandu, care este alesul poporului. Unu amendamentu, propus de opoziția, ținêndu a introduce în adresă expresiunea simțimintelor de recunoștință ale poporului bulgaru față de Rusia, a fostu combătut cu argumente istorice de către d. Stambuloff și respinsu.

Din dieta boemă.

Este de interes și pentru cetitorii noștri a cunoșce cuprinsul esențial al vorbirilor celor mai însemnate, ce s'au ținut în dieta boemă cu ocaziunea desbaterei proiectului de adresă prezentat de către Cehii tineri.

Desbaterea s'a început în 7 Noevre a. c. Celu dintâiu vorbitoru a fostu Dr. Rieger, care a motivat pro-

punerea sa, ca să se trecă la ordinea zilei peste adresa Cehilor tineri, în care se cere dreptul publicu alu Boemiei.

Dr. Rieger dîce, că acésta trecere la ordinea zilei nu însemnă, că dieta ar trece la ordinea zilei și peste dreptul publicu alu Boemiei, și că astfel ar renunța la elu. Cehii stăruiescu pe lângă acéstu dreptu, dîr adresa propusă nu e oportună, și pentru aceea ca să nu ne ocupăm acum cu acésta cestiune pledéz și alte cauze, de pildă relațiunile cu Germania, (strigări de pe băncile Cehilor tineri: Ce ne pasă nou de Germania?) cu Ungaria, cu Germanii în Boemia, apoi raporturile față cu actele de până acum de stat și constituționale și raporturile noastre către împêratul însuși. Nu-i lipsesce nici împêratului buna voință pentru postulatele noastre, dîr sunt împrejurări, cari chiar unui monarhu nu-i értă de a face ceea-ce intenționéză.

Vorbîndu apoi despre însemnătatea dreptului publicu alu Boemiei, Rieger dîce: „Eu și amicii mei considerăm dreptul publicu ca unu raportu între națiune și domnitoru, care nu privește pe nimeni altul, pe câtu timpu nu se atacă drepturi străine (Aplause). Esistă unu raportu între poporul boem și între domnitoru, în care legătura reciprocă e condiționată de esistența dinastiei, așa că după stingerea dinastiei, poporul boem ar avé să alégă érași liberu pe regele său. Poporul boem e dîr o individualitate de drept și nu e proprietatea nimênu. De când Boemia a intrat în legătură cu țerile austriace, a fostu și a rămasu suveran și de sine stătătoare. Acésta a avut însemnătatea sa și față cu imperiul germanu de odinioară și nici-odată unu rege boem n'a fostu vasal germanu (Vyborne!)

Acésta este însemnătatea dreptului publicu, mai alesu față cu năsuințele cele mai noue de a stabili o legătură de dreptu publicu între Germania și Austria. Aceste năsuințe sunt în mare contradicție cu dreptul publicu alu Boemiei... .

Rieger accentuéză apoi fazele prin cari a trecut cestiunea egalei îndreptățiri a limbei cehé cu limba germană, ce asemenea este întemeiată în dreptul publicu. Elu amintesce apoi cuvintele monarhului, care a dîs: „eu țin că încă nu e închisă calea străformărilor constituționale“ și dîce, că Cehii au unu dreptu a pretinde, ca autonomia lor să corêspundă relațiunilor.

E tristu, că în foile germane se scrie în contra dreptului publicu alu Boemiei cu atâta inverșunare și într'unu tonu atâtu de impertinentu. Decă Germanii boemi stau pe basă austriacă și nu năsuiescu să se unescă cu Germania, atunci n'au să se sparie de dreptul publicu. Decă va succede în cele din urmă împăcarea cu Germanii, ceea ce speru, voru vedé Germanii, că în constituția și în jurământul de încoronare voru fi cuprinse cele mai mari garanții pentru ei.

Rieger vorbi apoi de atitudinea presei unguresci, care asemenea scrie fără tact și în modu dușmănosu contra dreptului publicu boem. Cuprinsul părții acesteia a vorbirii sale l'am publicat în numărul de ieri. Ađi vomu

reproduce din nou pe largu partea cea mai interesantă dintr'însa.

După ce Rieger arată, ca motivu alu dușmăniei foilor unguresci, „slavofobia generală“ a lor și că ađi vedu în fiecare slav unu „panslavu“ dîce:

„Nu sciu decă acéstu panslavismu, pe care îl citez mereu foile unguresci, este unu diavolu adevêratu, de care se temu cei din Ungaria, ori că este numai o gogoriță, cu care voru să sparie pe alții, ori în fine este numai unu pretecutu, spre a pune mâna în ori ce momentu pe acela, care nu értă să trecă de Maghiar și ține la naționalitatea sa slavă. Bărbatii de stat ungueri aru face după părerea mea bine, decă ar avé în vedere proverbul latinu: „Omne nimium nocet“ — ce-i pre mult nu-i sănătos.“

„Modul cum se execută în Ungaria legea de naționalitate, și toate modurile cum se validiteză dreptul publicu ar puté aduce pôte un pericul pentru monarhia întregă la care amu participa și noi, și și din acésta causă nu pôte să ne fiă lucrul indiferent. Noi, Boemii, n'avem nimic în contra Ungariei și a dreptului publicu ungaru, din contra suntem de părere, că pôte nici o națiune nu este în acea măsură interesată la esistența monarhiei austriace, ca cea ungurescă și boemă, deôrece celelalte națiuni își pot păstra mai curêndu esistența lor pentru viitor în altă formă. Pentru cele două națiuni mici numite mi-se pare acésta așa dîcêndu imposibilu, deôrece timpul de față nu este favorabilu pentru formarea de mici state.“

„S'ar puté conchide de aici, că noi și Ungurii ar trebui să fim binevoitori unii față cu alții. De siguru, că Ungurii aru puté să fiă cu atâtu mai binevoitori față cu noi, cu câtu nu voim să atingem dualismul. Scim și aceea, că pe teritoriul coronei unguare esistă și unu regat alu Croației, cu o autonomie mai mare, decâtu ne e dată nouă, și totuși națiunea boemă are o greutate politică multu mai mare ca națiunea croată (Vyborne!) Dîr, domnilor, noi nu ne vom îmbia cu amicitia noastră. Suntem conșcii de valoarea noastră și credem, că noi, în ce privește productivitatea materială și culturală și în ce privește numărul și în toate celelalte privințe suntem pe o treptă cu națiunea ungurescă (Vyborne!) și cu toate aceste poporul boem n'are nici pe departe aceea greutate în monarhia austriacă, ca poporul ungurescu. Cred că asemenea raporturi totuși nu mai pot dura lungu timp și că unu popor ca alu nostru trebuie să dobêndescă și în afacerile statului greutatea politică ce-i compete (Vyborne!)“... (Va urma).

SCRILE ZILEI.

Recrutarea viitoare. Ministrul de houveți a invitat jurisdicțiunile să facă pregătirile de lipsă pentru recrutare, formând listele tinerilor născuți în 1869, 1868 și 1867. După noua lege militară, tinerii, căroră le vine rëndul a fi recrutați, sunt obligați a cere ei înșiși ca să fiă trecuți în liste, fără a mai aștepta vr'o provocare. Cei cari nu facu acésta, se voru pedepsi cu amende de 5—100 fl. Tinerii, cari se află în altă localitate decât în aceea

unde sunt născuți (ca funcționari, studenți ș. a.), și nu-și pot părăsi, din motive temeinice, localitatea unde se află, se ceară a li-se permite să se prezinte la recrutare acolo, unde se găsesc, și acesta până la finele lui Noemvre. Reclamarile se prezintă în Ianuarie ori Februarie funcționarului administrativ competent, cel mai târziu însă la înfățișare comisiei de recrutare. Acelși termene se observă și de cei cari sunt îndreptățiți a fi voluntari pe un an; ér tinerii, cărora li s'a recunoscută mai din nainte îndreptățirea d'a fi voluntari pe un an, să dovedescă, că îndreptățirea acesta o mai au încă.

Coruri militare in armata comună. Pe când șovinistii maghiari își bat capul a crea o armată „națională“ cu limba exclusiv maghiară, la regimentul de inf. Nr. 31 din Sibiu se petrec lucruri cu mult mai înalte din punctu de vedere practic și cultural. spune „Telegraful Român“. Dirigentul capelei militare a ales dela fiacare companie feciori, cari au mai bun audiu musical și voce, și a format două coruri: unul român și altul german în câte două voci. Instrucția o dă însuși dirigentul în fiacare Duminecă și sârbătore dela 10 ore începând, așa că corurile se perondeză într'o Duminecă cel român și într'alta cel german. Acești feciori, după ce vor fi bine instruiți, vor avea să instrueze însuși pe feciorii din „zug“-uri (pluton); corurile vor continua și se vor perfecționa și mai departe, așa că la ocazii sârbătorești și la aniversări se vor produce cu diferite piese. Corul român va executa și în biserică imnul monarhului, ori de câte-ori musica militară va fi împedecată a însoți pe feciorii români la biserică. E interesantă vorbirea, cu care și-a deschis prelegerile dirigentul. Densul a accentuat, că feciorii de român au voce sonoră și audiu bun musical, dér adeseori, când se află la beutură, strigă până ce răgușese și cântă fără nici o noimă. Densul voiesce să pregătescă pe feciori așa, ca ei când se află la un pahar de beutură să scie cânta cântece de lume frumoșe cu tact, încât să stai de-a dragul să-i aud cântând, și așa să nu-și strice nici peptul, nici vocea. Noi numai felicită putem pe d-lu dirigent pentru nobilită zelă ce-lu desvöltă. Adăugăm tot-odată la acestu loc, că în fiacare lună însoțese odată musica militară pe feciorii de român la biserică din „Grópă.“

Unu legat de 150,000 fr. a testat reșosul general Adrian primăriei din Bucuresci, cu condițiunea ca în timp de un an să zidescă unu localu de școlă elementară, care să poarte numele reșosatului. Dăcă însă în acestu intervalu nu se va face școlă, atunci legatul trece la soția sa.

In contra șovinismului unguresc. „Deutsche Zeitung“ scrie: „Reuniunea actorilor maghiari a protestat în contra conclusului comunei Pojunu, ca să se arendeze teatrul acestui orașu d-lui Mestrozi. D-lu Mestrozi nu e ungur! strigă șovinistii maghiari. Amă ajuns ore așa departe în Austria? D-lu Sonnenthal e „Ungur“, și cu tôte astea e directorul alu Burgteatrului din Viena; d-lu Barnay e „Ungur“ și încă maghiarisat, și cu tôte astea e directorul alu teatrului din Berlin; d-lu K-ment, care vine aci dela teatrul din Pojunu, e „Ungur“ și cu tôte astea devine director alu unui teatru de veră în „Prater“-ul din Viena. Și astfel amă pute cita sute de exemple, că „Ungurii“ pot deveni în străinătate ori-ce. Ér în Ungaria să nu mai potă deveni nici unu austriac director de teatru? Lăsăm neșprimat cuvântul ce ne stă pe limbă. Sunt lucruri, cu cari chiar și deii degéba se luptă.“

Invenția unui Român. Intr'unu diar bucuresceanu cetimă, că la concursul ținut la cercul agricolu din Craiova sub președința ministrului agriculturii, comerțului și industriei, în luna curentă, d-lu Antigon Hurmuzi, de profesiune mecanic, a prezentat juriului o mașină de ciuruit și vânturată grăul, propria sa invențiune. Acestă mașină are proprietatea a vântura pe și o sută chile, alegându și separându pe fiacare în parte, adună din elu sęcara, neghina și ori ce alte materii streine.

Regaliele in Clușiu. Cestiunea regalilor Clușului s'a aplanat așa, că viuderea berei și a rachiului se va face ca și până acum, cu deosebire numai, că comercianților le va fi permis a importa bere și din locuri streine cu condițiunea de a-o vinde în butelii de câte 72 centilitri cu 13 cr. taxă de regalii. Taxa de regalii pentru vinu se va urca dela 5 cr. la 10 cr. de litru. Cu ziua de 31 Decemvre vor înceta concesiunile de până acum și cei cari în viitor vor vré să vëndă vinu cu măruntșul (cu măsura mică), vor avea să cere concesiune dela magistratul orașenesc.

Fabrica ungară de arme. După invoiala guvernului cu societatea fabricii ungare de arme, cea din urmă e obligată a preda la 1 Ianuarie 1890 trei mii de puseci ca probă. „N. freie Presse“ însă află, că societatea nu va pute să se țină de termin și cere guvernului o amânare, ceea ce i-se va și acorda.

O foia volantă cu cuprinsu de înaltă trădare. Din Timișora se comunică lui „Pester Lloyd“, că comanda corpului 7 a adresat vicespanului comitatului Timișu o scrisore, prin care i arată, că la numeroși infanteriști s'a găsit o foia volantă cu cuprinsu de înaltă trădare, pe alu cărui frontispiciu se citesc cuvintele: „Unu soldat europeanu cătră camaradii săi; a-o rețipări și traduce în tôte limbile, mai departe a o lăți în tôte taberele și casarmele“. Comanda de corp invită oficiul vicespanesc a lua măsuri, ca solgăbirăiatele și primăriile comunale să împedecă lățirea acestei foi volante.

Studii rusesci asupra căilor ferate austro-ungare. Ambasada rusă din Viena s'a adresat cătră ministrul comunu de externe, ca să facă cu puțință colonelului rusu de geniu Alfred Wendrich, care e totodată inspectoru suprem alu căilor ferate rusesci, a studia întocmirile căilor ferate austro-ungare, dér nu în general, ci în următoarele direcțiuni: 1. Regulamentele privitoare la serviciul de solvare la căile ferate; 2. Aparatele de desinfectare; 3. Sistemul tarifului pe zone; 4. Regulamentul serviciului de mișcare pentru căile ferate locale; 5. Sistemul de controlare a supravegherii și dispozițiunile în interesul siguranței comunicațiunei; 6. Folosirea vagonelor de marfă la trenurile de marfă obișnuite, mai ales la transporturile de cărbuni. După o înțelegere a ministrului de externe cu cel de rășboiu și cu cel de comerț, s'a conșes să se facă aceste studii, fără a se permite să pëtrundă colonelul rusu în secretele administrațiunii căilor ferate.

Corul vocalu român din Biserica-albă invită la producțiunea ordinară ce o va aranja Sâmbătă în 4/16 Noemvre 1889 în localitățile reuniunii germane așa numite „Burg“, cu următorul program: 1. *Overture* „Madonna des Juden“ de Dellin, executată de capela militară a regimentului c. r. de Inf. Nr. 43. 2. *Prinșesa din Canibalia*, seu *Nebunia și fotografia*, operetă comică în 2 acte de R. Genée, traducerea de Corneliu Strimbeiu. Persoanele: Auvai, regele din Canibalia; Prinșesa Pumfia, fca lui; Coma, Colon, Semicolon. Punctum, ministri; Zaruchi, conductorul gardei; Albumin,

fotografu din Europa; Cali, servitorul lui; 1-lea, 2-lea, 3-lea nebuu; Unu preot; Locuitorii din Canibalia, dignitari, păzitori și nebuu. 3. *Tubitu vieța României*, valsu de Jovanovic, executat de capela milit. a reg. de Inf. Nr. 43. Urmăză jocul. În ora de pauză „Călușerul“ și „Bătuta“, executate de membrii corului din Vrană. Membrii ajutători au intrare liberă. Bilete de intrare numai pe lângă prezentarea iuvitării se potă procura la d-nii: D. Bălănescu, M. Krestics, Alois Mina și Theod. Hepke, cu prețulu de 70 cr. de persoană, ér sêra la casă cu 80 cr. Inceputul la 8 ore sêra. Biserica-albă, în Noemvre 1889. *Corul vocalu român.*

Hoții la drum. Marți sêra la 8 ore stuparul Irimie Puiu, care mergea din orașu acasă cu soția sa, fu atacat la podul Ghimbășelului de doi necunoscuți, cari, probabilu, sunt lucrători dela fabrica de zaharu, dați afară din serviciu. Hoții încercară să têrască jos din caru pe stuparul, și sêlă jăfuiască, dér nu putură. Atunci unul din hoți lovi la ochiul stângu pe stuparul cu unu bocșer, ori cu altu instrumentu tare, răindu-lu greu. Puiu încep să strige, ér hoții se încercară să rêștôrne în Ghimbășelul carulu cu stăpanii lui cu totu; neputându face nici acestă ispravă, hoții fugiră cătră fabrica de zaharu. Poliția caută să i descopere, de va pute, căci amândoi mișcii aveau obrazele înegrite.

Reuniunea pivniței de vinuri ardelene (reuniune ungurescă în Clușiu) vré să acopere înainte publicului enormele pierderi ce le suferă prin disparițiunea conducătorului afacerilor acestei reuniuni, căreia i-s-au protestat și câte-va polițe. A pusă adecă pe foile unguresci să spună, că pierderile nu sunt așa de mari, încât să înceteze afacerile, și că nu e pozitiv, cumă conducătorul afacerilor a dispărut pentru totdeuna, de ore-ce elu de repetite-ori se duce în călătiri mai lungi, și în zilele acestea a telegrafat din America cătră reuniune în afaceri de comerț.

Vorbă să fiă, că têrgu se face. Nu umbrați cu cleiu pe bețu, jupănilor. A ștersu putina și basta!

Contesa în haine bărbătesci. Contesa Carlota Vay (alias contele Sandor Vay), care e arestată în Klagenfurt, fiindcă dându-se dreptu bărbat s'a cășătorit cu o fată érași a unui conte numai ca să-i mănânce banii, a scrisu în limba germană o scrisore unui avocat din Pesta, în care se plânge de falsa educațiune ce i-au dat părinții, pe care trebuie s'o espieze acum amară ca criminală, în haine de arestant și hrânindu-se cu mâncare de-a arestantilor. Faptul sêvêștit de ea ilu caracterizează ca simplă „posnă copilărescă“. Pe avocatul ilu rógă să se însărcineze cu apărarea ei. Pe partea din afară a scrisorii e o observațiune a judeului de instrucțiune, că după procedura austriacă numai un avocat din Klagenfurt o pote apăra. Totodată judecătoria din Klagenfurt a rugat tribunalul din Pesta să facă pașii necesari în privința contesei Vay, care, după actele pe care s'a pus mâna, e bănuită și de falsificare de documente. Acestă cerere s'a datu procurorului. Preșupusul pater (preot) redemptorist, care a cunutat pe contele Sandor Vay cu d-șora Engellhard, este, precum află „P. H.“, redactorul unei foi unguresci din provinciă, unu bunu amic alu contesei Vay.

Uneltiri și așțări unguresci.

„Neue freie Presse“ dela 12 Noemvrie, ediția de sêra, publică o telegramă din Pesta, prin care i-se comunică următoarele:

Din Petroșeni i-se raporteză lui „Pesti Hirlap“: Popa greco-oriental Ionu Preda din comuna învecinată Petrila adună pe țeran Duminecă și, cu unu pum-

nal în mână, le țin o vorbire îndemnându a culca la pământ pe Jidovi. Popa exprimă cuvinte injurioșe în contra monarhiei și a guvernului. Elu provocă pe țeran să se adune în dimineța următoare în număr câtu se pote de mare și să omore pe toți Jidovii din acelu ținut. Când un cetățen cu vață admoniă pe popa să fiă cu cumpêt, acesta îl amenință cu pumnalul și i strigă: „Sê nu te-approi de mine, Jidove, că te străpuugă ca p'unu câne“. Deorece vorbirea popii a așțat poporațiunea se cere a se trimite miliția la Petrila.

Ce bazaconiă ungurescă o mai fi și asta?

La „politica Sașilor.“

Sub acestu titlu „Sieb. Deutsches Tgbltt“ din Sibiu se ocupă în articolu său de fondu dela 12 Noemvre cu așărările reptilei unguresci din Clușiu despre preținsele pericole ce aru amenința pe Sași din partea Românilor. Dăcă li-ar ajuta acestora să și esecute programul lor național.

Foia națională sâșescă îi spune mai întâiu reptilei, că Românii mai ales în Ardelu sunt deja destul de tari, pentru ca să n'aibă nevoie de sprijinul Sașilor în lupta pentru programul național român. Și-apoi Sașii își au și ei programul lor național pentru care luptă adu conducătorii lor. Acestu program exprimă convingerea poporului sâșu, care voiesce să se sustină ca atare. Acestu popor nu vré să fiă nici maghiarisat nici romanizat. Fia-căru popor din patriă se i-se dea ceea ce e necesar pentru vieța, asta-i politica ce mai simplă, cea mai onestă și cea mai bună. Sașii nu vréu nici să se sacșioneze pe fundul regiu, nici să se romanizeze, dér nici să se maghiarizeze nu vréu.

Astădi, în véculu simțământului de naționalitate, cu putere deșteptată, nu e permis să se aplice principiul d'a se impune minorităților naționalitatea răssei care e la putere: dovadă, că nu e permis, ne dă desfășurarea cestiunei orientale cu nascerea unui întregu grup de nouă formațiuni de state. E vorba, de a lega în acestu timp alu ideii de naționalitate pe locuitorii de diferite limbi ai unui stat într'unu întregu puternic înăuntru, nedisolubil, așa ca nici unu corp de stat străin să nu potă exercita o putere de atracțiune asupra singuraticelor naționalități ale statului. Pentru acesta e unu singur mijlocu a trata înțeleptese și după dreptate pe diferitele naționalități.

Dér epigonii unguri, dice foia națională sâșescă, merg după principiul absolutistic: *divide et impera*, principi care în nici unu stat nu s'a dovedit ca corect și executabil.

Deak dicea, că naționalitățile nu se câștigă voind a le maghiarisa cu or-ce preț, ci căutându a le face plăcute reșporturile.

Literatură.

Meseriașul român. foia pentru învêțatură și petrecere, întocmită pentru meseriași și toți iubitorii de meserii, apare în Brașov la 1 și 15 di a fiecărui lună și costă pe 3 luni 30 cr.; pe unu 1 fl. 20 cr. Anul IV. Redactor: Bartolomeu Băulescu.—Nr. 21 dela 1 (13) Noemvre conține: Istoricul și starea prezentă a fotografiei; Tomăș Alu Edison; Dece porunci pentru ucenici meseriași; Istoricul fundării Asociațiunei pentru sprijinirea învêțărilor și sodalilor meseriași români din Brașov după acte autentice (urmări) Un condamn (Foia „Mes. Rom.“); Felurite pentru meseriași; Sciri economice și industriale; Multe și mărunte; Diverse; Recepte folositore; Glume; Conșursu pentru șpendii și ajutore din fundațiunea Andronicu și din partea Asociațiunei transilvane; Anunț; Rectificare; Têrgurile etc. etc.

Vieța lui Marcu Tului Cicero cu deosebită privire la corespondența sa epistolară, de Ionu Valeriu Barciuanu. Timișora 1889. Formatu 8" de 91 pag. Se pote procura de-a dreptul dela autorul

din Timișoara s'au dela redacțiunea „Luminătorului”. Prețului 45 cr. — Cartea este scrisă într-un stil clar și ușor. Nu e lipsă a mai spune, că autorul ei a făcut un bun serviciu literaturii noastre, când prin scrierea acestui opă a dat cetitorilor români, mai virtuos însă tinerimei noastre, posibilitatea de a cunoaște în acest nemuritor străbun al nostru un model de caracter, ce l'a manifestat el ca cive, ca diplomat, ca orator și mai ales ca om. În prefață autorul ne lasă a spera, că va publica în limba română și epistolele lui Cicero. Bine ar fi, dacă asemenea scrieri de valoare ar împingea din partea publicului românesc sprijinul cuvenit.

Serbarea aniversării a 25-a a Universității din București.

Discursul d-lui Al. Orăscu.

(Urmare.)

Pe când media, foarte inconstantă, a studenților dela Facultatea de Drept a fost, în primii zece ani a existenței universității, cam de 49 studenți înscriși pe fiecare an, ea s'a schimbat deodată în 75 pe an, dela 1884 încôce.

La Facultatea de Științe progresiunea este și mai caracteristică. Media, care a fost de 12 studenți înscriși pe an, în primul deceniu s'a urcat la 80 în anul al doilea, și a devenit de 55 în cei din urmă cinci ani.

La Facultatea de Litere avem o gradațiune mai potolită în primii 20 de ani, adică o mediă, care scade între 11 și 15; der deodată se saltă la 55 în acest cinci ani din urmă.

În fine la Facultatea de Medicină gradațiunea a urmat un curs diferit și foarte fluctuant, din cauza deosebitelor graduri de învățământ preparatoriu, ce s'au cerut studenților admiși la inscripțiune. Numărul elevilor, cari din anul 1869 până la 1879 a crescut treptat dela 82 până la 215, a ajuns la 329 în anii 1879 și 1880, spre a scădea mereu, pe când li-se cere examenul de bacalaureat, ca condițiune de intrare în școală, adică dela 1885 încôce.

Drept este a spune, că inscripțiunile anuale la facultăți atâră mult și dela mai multa s'au mai puțină rigore, pe care o exercită comisiunile de profesori universitari în cercetarea școlariilor de licee la examenul de bacalaureat. Au fost ani, când inscripțiunile la facultăți erau extraordinar de abundente, precum anul 1875—76, când vedem 77 studenți înscriși la Drept, 35 la Științe și 16 la Litere; pe când în alți ani posteriori, numărul inscripțiilor se reduce în mod foarte simțitor; bună oră la 1881—82, când nu vedem decât 28 studenți intrând în Drept, 21 la Științe și 10 la Litere. Aceste variațiuni depind, învederat, numai de norma adoptată de către comisiunile examinătoare la bacalaureat.

Însă mai avem și un alt criteriu, independent de acel examen, și mult mai sigur, spre a judeca progresele făcute în facultățile noastre.

Acela e trecerea examenelor de universitate, și mai ales susținerea cu succes a teselor de licență și de doctorat.

La Facultatea de Drept, constatăm, că în primii zece ani ai universității, tesele aprobate au fost în număr de 55; în cei 10 ani următori ele au fost 336 la număr; er în ultimii cinci ani s'au trecut 169 tесе de drept, adică câte 54 de tесе pe an.

La facultatea de medicină, începând dela anul 1873, când mai întâu s'au conferit titluri de doctori, numărul acestora a variat între 2 și 15 pe an, până la 1883; apoi de aci înainte, în cei mai mulți din anii următori, facultatea a produs un număr de 20 până la 35 de doctori pe an.

La Facultatea de Științe în cei din urmă 10 ani abia s'au susținut șese tесе — er la cea de litere numai patru; în deceniul următoru au fost nouă la Științe și cinci spre-dece la litere. Aceste ultime proporțiuni se continuă, în ambele facultăți, până în anul trecut 1888—89, când vedem opt tесе de licențe, susținute la Facultatea de Științe și 17 la cea de litere.

Voiu termina această repede ochire asupra mersului ascendent al populațiunii școlare și al asiduității sale la studiile universității din București, constatând, că numărul total al studenților ei dela 1864 până estimp este de 3681, din care 1338 au frecventat cursurile de drept, 732 cele de Științe și 435 cele de litere, er 1176 cele de medicină, dela 1869 încôce. Voiu adăoga asemenea, că în acest decurs de timp,

530 de tесе de licențe au fost trecute la Facultatea de Drept, 50 la cea de litere, 29 la cea de Științe și 218 tесе de doctorat la Facultatea de medicină, unde s'au mai dat și diplome de licență în medicină și farmacia.

Punând acum în comparație numărul studenților, cari au frecventat diferitele Facultăți, cu numărul teselor de doctorat și de licență, ce au fost susținute până acum, aflăm proporțiunile următoare: A cincea parte din studenții de medicină au obținut titlul de doctori; ceva mai mult de jumătate (52%) din cei dela drept au susținut cu succes tesa de licență; la Științe numai 4% au câștigat diploma, er la litere a cinci spre-dece parte, adică 7% din numărul total al studenților a dobândit titlul de licențiat.

Mai este oare trebuință să amintesc acelora, cari ni-au făcut onora a veni să serbeze, împreună cu noi, această aniversare a Universității, că negreșit mulți dintre domnia-loru s'au din colegii și cunoștii d-loru, ajuns acum la pozițiuni onorabile și înalte, au dobândit totă Știința de care se folosesc și se bucură și cu care aduc patriei servicii notabile, au dobândit-o, dicu, numai de pe băncile Facultăților noastre? Pe câtă recunoștință ei pot avea către noi, vechii lor profesori, totă atâta mândria tragem și noi dintr'ensu, vechii noștri școlari, deveniți astăzi magistrați, ingineri, medici, profesori, diplomați, administratori, omeni de litere și de Știință. Toți acei bărbați de merit sunt rezultatul cel mai de laudă, produs până astăzi prin frecventarea Universității noastre de către tinerime.

Să ne întrebăm însă acum, care ar pute fi oare desideratele de exprimat în privința mișcării junimei studioase pe viitor?

Dice-vom, că este un lucru mahnitor de a vedea tineretul nostru alergând mai mult către carierele productive ale dreptului și medicinei și ferindu-se oarecum de cele cari se mărginesc în înaltele abstracțiuni ale Științei pure, s'au în speculațiunile mai exclusiv filosofice, morale, erudite și estetice?

Un asemenea fapt nu se presintă numai la noi în țară; el este general în totă lumea contemporană, și cestiunea stă încă în desbatere, decât tendințele practice și pozitiviste ale Științei sunt spre folosul s'au spre paguba spiritului omenesc și a normalei dezvoltări în lumea întregă. Atât numai ne este permis să afirmăm cu siguranță, că precăzută instrucțiunea se dezvoltă și se lățește în țara noastră, totă atâta și acele specialități, cari n'au în vedere o profesiune lucrativă, câștigă la noi mai mulți adepti în Universitate. Această credă a fi și dovedit-o când am arătat ce mișcare simțitoare s'a produs în cursul ultimilor ani, în favoarea Facultăților noastre de Științe și de litere.

Desvoltarea și înmulțirea studiilor speculative nu va face, decât să dea o și mai viă impulsivă unei așa fericite tendințe. Căci — ori ce s'ar dice — este un lucru bun, nobil, demn și mângăetor pentru omenire de a vedea predominant în spiritul și în inima tinerimei cultul neinteresat al Științei. Numai prin această se întăresc sufletele, astfel încât să potă da unei țări patrioți buni, omeni cu virtuți civice, cu demnitate în acțiunile lor, cu ordine, corectitudine și stăruință la muncă în viața lor publică și privată. Deprinderile luate chiar din anii tinereții, când omul, eșit din copilărie, își petrece timpul cel mai prețios în școlile superioare, acele deprinderi devin, în deosebite, acelea ale întregii sale existențe. Seriositatea, răbdarea, perseverența în timpul studiilor, asigură gravitatea omului în traiul s'au ulterior; turbulența, lenevirea și destrămarea în școală nu fac decât a compromite viitorul unui om, și adesea, — cu sorțea sa — a pune în primejdie chiar și destinele patriei sale. (Va urma.)

DIVERSE.

Pețitorii unei nebune. În institutul nebunilor incurabili din Londra se află și o fată de 25 de ani, care fu condusă în acest institut înainte de asta cu 15 ani, când își perdă mințea. Nu de mult s'a întâmplat, că un frate mai mare al ei muri, lăsând prin testament ca drept 4000 punți sterlingi pentru acela, care, nebagându în sémă nebunia fetei, se va hotărî să o ia de soție. Timp de 3 zile a fost de ajuns pentru ea să se iusine 130 de pețitori, recrutați din diferite clase ale societății, precum fabri-

cauți, medici etc., așa că dacă autoritățile civile n'ar fi împedat această căsătorie, nebuna s'ar fi putut mărita alegând după plac.

Pușca balistică fără întrebunțare de praf, pe care a inventat-o fizicul Paul Giffard din Paris, întrece toate pușcile inventate până acum. Ea este mai ușoră ca toate celelalte pușci militare și se pot slobodi cu ea 300 de glonțe unul după altul. După ce s'a descărcat magazinul, în care se aflau cele 300 de glonțe, se însurupă la pușca un alt magazin cu totă atâtea glonțe și așa se continuă mereu. Un magazin cu 300 glonțe costă; după afirmațiile lui Giffard, 10 centime. Glonțele sunt mânete de puterea aerului comprimat și străbat la o depărtare de 2000 metri. De vreme ce la aceste pușci nu se întrebunțază praf și nici altfel de materii incandescente, ele nu fac nici fum și nici foc; la descărcarea lor abia se aude o slabă dețunătură, care la o distanță mai depărtată nu se aude de loc. Pușcile acestea nu smucesc brațul, așa că se pot mână și numai cu o mână, țeva nu se încălzește niciodată, patronele sunt ușore și se pot transporta în cantitate mare; atâtu ele, cât și întreg aparatul noii pușci pot rezista oricărei schimbări a aerului. Construirea unei asemenea pușci costă 25 franci. Paul Giffard crede, că pușca inventată de el va face imposibile războiele, în prima liniă însă cavalerimea nu va mai pute esista. La totă cazul, această nouă invențiune a produs și va produce mare senzațiune și multe nopți fără somn va pricinui fabricanților de pușci și de praf de pușcă, cari prin această se vedă amenințați în felul lor de câștig.

Esposiția din Paris s'a închis în 6 Noemvre a. c. Esposiția a fost vizitată în ziua din urmă de mai mult de 300,000 de persoane. S'era a fost iluminată turnul lui Eiffel. Pretutinden domnia mare însufletire. Când se au deschis pentru închiderea esposiției, care a fost dată în sunetul tobelor, imensa mulțime strigă: Trăiescă Franca! Trăiescă Republica! — După datele statistice, cari se basază pe raporturile poliției și ale administrației, se calculă, că esposiția a fost cercetată de 5 milioane locuitori din provincie. Dacă socotim numai 100 franci pe persoană, aceștia au lăsat 500 milioane franci în Paris. Din străinătate au fost 1,500,000 vizitatori, socotind că unul a cheltuit în terminu mediu 500 de franci, ar fi cheltuit cu toții 750 de milioane franci. Vizitatorii din străinătate se impart astfel: Englesi 380,000; Belgiani 225,000; Germani 160,000; Nordamericani 90,000; Sudamericani 25,000; Africani (cei mai mulți din Algeria) 12,000; Spanioli 56,000; Elvețieni 52,000; Italiani 38,000; din Austria și Ungaria 32,000; Rusi 7000; Greci, Români, Turci 5000; Portugesi 3500, diferite naționalități ale Asiei 8250, Anstralia, Iava etc. 3000. Numărul celor cari au vizitat esposițiunea a fost, dela 6 Maiu până la 6 Noemvre, de 25 milioane 500,000. Socotind, că în fiecare zi au avut intrare liberă în esposiția 25,000 persoane, venitul tacei de intrare face în 6 luni patru milioane de franci. Turnul Eiffel, care s'a deschis în 15 Maiu, a încasat până la 6 Noemvre 6,500,000 franci. Societatea de omnibusuri din Paris a încasat în vre-o 54 milioane fr. Câștiguri însemnate au făcut și drumurile de fier, apoi birarii, hotelierii, cafegii, prăvăliarii, brutarii ș. a. Pe timpul esposiției Parisul consuma pe zi 967,500 chilograme de pâne! Cu corabia au mers la esposiția vreo 100,000 persoane,

Injunghiatu la îmbrățisare. Cofetarul Hauser din Budapesta are o nevastă foarte frumoasă, cu care trăiesce în cea mai bună armonie. Unul din prietenii săi de casă, cu numele Kapn, cancelist la procuratura de stat, petrecu într-una din zilele acestea până s'era

târziu în casa lui Hauser, unde și cină împreună cu familia. După cină cofetarul se duse într-o restaurațiune, eră Kapn rămase tot acolo și se retrase cu soția aceleia într-o odăiă alături de dughena, unde petrecu până după 9 ore în glume și ocupându-se el cu o apărătoare de lampă, eră d-na Hauser tăind hârtia pentru prăjituri cu un cuțit mare. Vedându densa, că e deja târziu, lăsă tăiatul hârtiei și voidu se mergă în bucătărie, ca să facă ceiu, duse cătră oșpele s'au, care-i totă făcea curte, ca să lase lucrul. Când era să eșă ea pe ușă, Kapn îi eși înainte și întinse mâinile spre a-o stringe în brațe. Der amar s'a înșelat, căci cuțitul, ce-l ținea d-na Hauser în brațe, i-se infipse în pantece fără voiă și elu cădu c'unu strigăt sfășiător la pământ perțendu-și consciința. Venind ajutoru, fu transportat în spitalu, unde, după ce-si veni în simțiri, espuse lucrul înaintea judei investigatoru, precum am arătat aci. D-na Hauser nu admite, că Kapn ar fi voit să o îmbrățiseze, ci numai că i-a eșit cu o iuțelă în cale. Cătră ziua elu muri în durerile cele mai mari. Avisu celoru, cari facu curte la nevaste cu instrumente periculoase!

Căsătoriea unor bărbați celebri. Un statistic din Londra a compus o statistică privitoare la etatea, în care s'au căsătorit anumiți bărbați celebri. După cum arată această statistică, s'au căsătorit: Shakespeare când a fost de 18 ani; Dante, Franklin și Bulwer de 24 ani; Kepler, Mozart, Burke, Walter Scott de 26 ani; Tycho de Brahe, Washington, Napoleon I și Lord Byron de 27 ani; Rossini s'a căsătorit întâia oră când a fost de 30, a doua oră de 54 ani; Schiller 31; Chancer, Hogarth, Peel și Wieland de 32 ani; Aristophanes 36, Wellington 37, Martin Luter 42, Addison 44, Joung 47, Swift 49, Buffon 55 și Goethe s'a căsătorit când a fost de 57 ani.

Sinucidere. Un milionar din Basarabia s'a împușcat, când a aflat, că elu luase de soție pe propria sa soră.

Cununiă. D-lu Victor Stoica și D-na Lucreția Bucșia își voru serba cununia Duminecă în 17 Noemvre în biserica gr. cath. din Alba-Iulia.

Cursul pieței Brașov

din 14 Noemvre st. n. 1889.

Bancnote românesce	Cump.	Vând.	9.45
Argint românesc	-	-	9.88
Napoleon-d'ori	-	-	9.46
Lire turcesce	-	-	10.73
Imperial	-	-	9.73
Galbeni	-	-	5.58
Scris. fonc. „Albina” 6%	-	-	101.—
„ ” „ ” 5%	-	-	98.50
Ruble rusesci	-	-	123.50
Mărci germane	-	-	58.20
Discontul 6—8% pe an.	-	-	58.45

Cursul la bursa de Viena

din 13 Noemvre st. n. 1889.

Renta de aur 4%	-	-	-	101.30
Renta de hârtie 5%	-	-	-	97.10
Imprumutul căilor ferate ungare - aur	-	-	-	114.80
dto argint	-	-	-	95.60
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostă ungare (1-ma emisiune)	-	-	-	99.95
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostă ungare (2-a emisiune)	-	-	-	—
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostă ungare (3-a emisiune)	-	-	-	113.—
Bonuri rurale ungare	-	-	-	88.50
Bonuri croato-slavone	-	-	-	105.—
Despăgubirea pentru dijna de vin unguresc	-	-	-	—
Imprumutul cu premiul unguresc	-	-	-	140.25
Losurile pentru regularea Tisei și Seghedinului	-	-	-	127.50
Renta de hârtie austriacă	-	-	-	85.45
Renta de argint austriacă	-	-	-	85.75
Renta de aur austriacă	-	-	-	109.20
Losuri din 1860	-	-	-	139.50
Acțiunile băncii austro-ungare	-	-	-	324.—
Acțiunile băncii de credit ungar.	-	-	-	331.50
Acțiunile băncii de credit austr.	-	-	-	311.50
Galbeni împărătesci	-	-	-	5.67
Napoleon-d'ori	-	-	-	9.48 1/2
Mărci 100 imp. germane	-	-	-	58.45
Londra 10 Livres sterlinge	-	-	-	119.15

Editoru și Redactoru responsabilu:
Dr. Aurel Mureșianu.

„ALBINA“

Institutul de credit și de economii
FILIALA BRAȘOVŪ

primește depuneri spre fructificare cu Netto 5% fără nici o
subtragere de dare, de asemenea și depuneri răsplătibile „à
vista“ cu 3 1/2%, și recomandă pentru plasarea de capitale

Scrisuri fonciare „Albina“ de 5%

carî oferă cea mai bună siguritate și carî se potî căpăta
la institutul după cursul de ți.

Informațiuni mai de aproape se potî lua dîlnicî în
biroulî institutului, piața No. 90, dela 8—2 ore d. a.

Avisul d-lorî abonați!

Rugăm pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerățiunei se
binevoiască a serie pe cuponulî mandatului postalî și numerî de
pe fâșia sub care au primitî țiarulî nostru până acuma.

Domnii, ce se abonază din nou, se binevoiască a serie adresa
lămuritî și se arate și posta ultimă.

Totodată facemî cunoscutî tuturorî D-lorî abonați, că mai
avemî din anii trecuți numerî pentru complectarea colecțiunilor
„Gazetei“, precum și câteva întregî colecțiuni, pentru carî se potî
adresa la subsemnata Administrațiune în casulî de trebuință.

Administraț. „Gaz. Trans.“

ABONAMENTE

la
„GAZETA TRANSILVANIEI“

Prețulî abonamentului este:

Pentru Austro-Ungaria:

Pe trei lunî 3 fl. —
Pe șese lunî 6 fl. —
Pe unî anî 12 fl. —

Pentru România și străinătate:

Pe trei lunî 10 fr.
Pe șese lunî 20 fr.
Pe unî anî 40 fr.

Abonamente la numerele cu data
de Duminecă.

Pentru Austro-Ungaria:

Pe anî 2 fl. —
Pe șese lunî 1 fl. —
Pe trei lunî 50 cr.

Pentru România și străinătate:

Pe anî 8 franci.
Pe șese lunî 4 franci.
Pe trei lunî 2 franci.

Abonamentele se facî mai ușorî și mai repede prin
mandate postale.

Domnii, carî se vorî abona din nou, se binevoiască
a serie adresa lămuritî și a arăta și posta ultimă.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Mersulî trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de statî r. u. valabilî din 1 Octomvrie 1889.

Table with multiple columns showing train routes and schedules between cities like Budapesta, Brașov, Cluj, Sibiu, and others. Includes train numbers, departure times, and station names.

Notă: Numerî încadrați cu linî grîse însemnăză orele de noapte.